

Гнатківський Богдан, д.е.н., доцент,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Ревенко Олена Вікторівна,
кандидат економічних наук, доцент, доцент
кафедри економіки підприємства та
організації бізнесу, Харківський
національний економічний університет імені
Семена Кузнеця

Гудко Тетяна Андріївна, здобувачка
четвертого курсу першого рівня вищої освіти
ОП «Економіка підприємства», Харківський
національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

Hnatkivskiy Bohdan, Doctor of Sciences in Economic,
Associate Professor, Ivan Franko National University of Lviv,
<https://orcid.org/0000-0001-5146-9077>

Revenko Olena,
Candidate of Sciences in Economic, Associate Professor,
Associate Professor of the Enterprise Economics and
Business Organization Department,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
<https://orcid.org/0000-0003-0110-7291>

Gudko Tetyana,
fourth year student of the first (bachelor's) level
of higher education,
specialty "Enterprise Economics",
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ ТА ПОШУК ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ SUBSTANTIATION OF TRENDS IN INNOVATIVE ACTIVITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE AND SEARCH FOR SOURCES OF FINANCING FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT

Гнатківський Б., Ревенко О. В., Гудко Т. А.
Обґрунтування тенденцій інноваційної діяльності
підприємств в Україні та пошук джерел
фінансування інноваційного розвитку. *Український
журнал прикладної економіки та техніки*.
2024. Том 9. № 3. С. 104 – 108.

Hnatkivskiy B., Revenko O., Gudko T. Substantiation of
trends in innovative activity of enterprises in Ukraine
and search for sources of financing for innovative
development. *Ukrainian Journal of Applied Economics
and Technology*.
2024. Volume 9. № 3, pp. 104 – 108.

У статті досліджується проблеми інноваційного розвитку України та способи їх вирішення. Було проаналізовано загальне становище інноваційної активності підприємств на ринку та розглянуто можливі джерела фінансування запровадження інноваційних проектів. Було проаналізовано частку джерел фінансового забезпечення подібної діяльності в Україні на промислових підприємствах і зроблено висновок, що тенденції інноваційної активності підприємств протягом останніх років вказують на значні недоліки, що негативно відображається на конкурентоздатності та життєздатності продукції на національному і міжнародному ринках, а також на загальне економічне становище країни загалом. Обґрунтовано основні напрямки пошуку джерел фінансування інноваційних проектів в теперішніх умовах невизначеності на основі досвіду західних країн.

Ключові слова: інновації, цифровізація, розвиток конкурентних переваг, креативний розвиток, джерела фінансування.

In recent years, the issue of innovations as a driver of progress and national economic growth has been constantly rising. The government's support and stimulation of enterprises are important for the country's economy. Focusing on the growth of innovative activity provides not only competitive benefits for business entities but also helps provide quicker development of the economy in countries that care for and finance such activity. This type of activity can increase the competitiveness of products/services and businesses in general several times in the long run. However, there are still very few innovatively active enterprises in our country. This is mainly due to a need for more funds, inadequate financing and support from the state, and the high risk associated with such projects. The article research problems, ways to solve them, and the need for more innovative activity in Ukraine. Firstly, it analyses the general situation of modernization in businesses in the market and considers possible sources of financial support for innovative projects. The article also analyses the share of sources of financing of innovation activity in Ukraine at manufactured enterprises. It concludes that trends in the innovation activity of businesses in recent times of uncertainty show significant shortcomings, which negatively affect the competitiveness and viability of products in our market and, despite this, in the international markets and the country's overall economic situation. While researching the market situation, we also studied one of the forms of innovation, exactly the digitalization process of management and/or production processes, that is a necessary criterion for the economy, as the competitiveness of an enterprise and the country is increasingly interdependent on the level of digitalization and innovative progress with its transformations. Although this is a rather practical and less costly way compared to others, statistics show that the level of digitalization in Ukraine could be higher, again due to a lack of funding. The article substantiates the main directions for searching for sources of financing for innovations in modern, challenging conditions of uncertainty based on the experience of Western countries.

Keywords: innovations, digitalization, development of competitive advantages, creative development, sources of funding.

Вступ

Останній час інновації та креативний розвиток стабільно займають перше місце у розвитку та потенціалу від маленьких підприємств до великих корпорацій. Наше суспільство усвідомлює, наскільки на часі є цей аспект економіки, наскільки важливим є надання шансів та можливостей для висловлення нових ідей та думок. Розуміння того, що підтримка та стимулювання підприємств має важливе значення для економіки країни в цілому. Орієнтація на розвиток інновацій забезпечує не тільки конкурентні

переваги для суб'єктів господарювання, але й сприяє економічному зростанню країн, які підтримують їх розвиток. Подібну економічну стратегію можемо спостерігати наразі у багатьох країн. Для прикладу можемо звернути увагу на Японію, джерело своєї економічної потужності якої може завдячити не багатим природним ресурсам, в яких вона була обмежена з самого початку, а ефективній економічній політиці, зі зосередженням на інноваціях та передових технологіях, а також обсягом виробничих потужностей.

Але однією з основних проблем низького рівня розвитку, залученості та мотивації підприємств до інноваційної діяльності є брак фінансування подібної діяльності, адже процес доволі коштовний й, окрім цього, ризиковий. Проте вирішення саме цієї проблеми з раціональним використанням ресурсів підприємствами України стане позитивним фактором для розвитку стабільності країни в теперішніх умовах невизначеності.

Теоретичний контекст управління інноваційною діяльністю підприємств в ринкових умовах та диджиталізації бізнес-процесів знайшли своє відображення у здобутках багатьох вітчизняних учених. У своїх працях вказану проблематику досліджували науковці Є. Ангел, А. Близнюк, К. Борблік, Н. Іщенко, А. Карпенко, І. Колодяжна, М. Корнієнко, Ю. Левченко, О. Кудрявцева, О. Марушева, М. Найчук-Хрущ, О. Непомнящий, О. Скиба, Т. Щур та інші.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження тенденцій інноваційної діяльності підприємств в Україні та обґрунтування джерел фінансування їх інноваційного розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження

В Україні функціонування підприємств у складних соціально-економічних умовах є проблематичним та обмеженим. Основною причиною такого негативного стану є значна недосконалість української національної економіки. Це можна пояснити, якщо звернутися до історії нашої країни, яка лише в 1991 році стала незалежною у всіх аспектах. З цього моменту її національна економіка почала свій власний шлях. І дивлячись зараз, бачимо, що наша країна розвивається, поступово відкриває нові горизонти та можливості для прогресу в інноваціях та підприємництві. І, враховуючи нинішню безпекову ситуацію, важливо подолати цю кризу і відновити набутий розвиток в інноваційній сфері.

Якщо заглибитися в це питання, то виявляється, що кількість підприємств в Україні суттєво менша, ніж в інших європейських країнах. Бар'єрами для розвитку інновацій є: відсутність чіткої та структурованої системи, слабе нормативно-правове забезпечення інноваційної діяльності, поширене неповажне ставлення до регулюючих законів та інтелектуальної власності загалом, нерозвиненість інноваційного сектору та ринку інтелектуальної власності в нашій країні, недостатнє фінансування та відсутність мотиваційних пільгових механізмів [8].

Тому підвищення національної конкурентоспроможності на міжнародному ринку є важливим та своєчасним завданням. Зусилля слід спрямувати на пошук та впровадження інновацій у бізнесі. Саме поняття «інновація» означає впровадження та модернізація старих форм організації праці та методів виготовлення продукції/надання послуг, перетворення наукових винаходів і відкриттів у нові методи і підходи до виробництва та організації, спрямовані на оптимізацію і вдосконалення відомої технології [9].

Слід звернути увагу на той факт, що частіше за все сфери економіки, які безпосередньо пов'язані з наданням послуг та взаємодією з клієнтами, є найбільш прогресивними у технологіях. Яскравим прикладом слугує банківська сфера, а саме інтернет-банкінг, такі як Приватбанк, Райффайзен банк тощо. А також Монобанк, який загалом є повним інтернет-банком без власних фізичних відділень обслуговування клієнтів [10]. Чому ці банки наразі є найбільш використовуваними та популярними? Саме завдяки технологіям, які в свій час управління компанії впровадило. Сфера фінансів та банків для більшості людей є чимось не дуже зрозумілим, а якщо люди чогось не розуміють, вони цього починають боятися, уникати, чинити опір змінам. Саме тому запровадження інтернет-банкінгу було вдалим, тому що банки створили дуже легкий та прозорий шлях користувачів до кінцевої точки. Варто також зазначити, що банківським установам, які стоять не на топових позиціях, а також новим банкам, які тільки входять на ринок, потрібно підлаштовуватися під ці новітні технології, адже люди завжди зроблять вибір на користь свого комфорту.

Одним з видів впровадження інновацій є оцифровування та диджиталізація процесів управління та/або виробництва. Вважаємо, що це є необхідним критерієм економіки, адже конкурентоспроможність підприємства та країни загалом все більше взаємозалежні від рівня цифрової трансформації та рівня інноваційності. Статистичний аналіз свідчить про те, що в Україні поки доволі низький рівень диджиталізації. Важливим чинником такої затримки також є воєнний стан, адже ресурси спрямовані у сферу оборони.

Хоча, звісно, варто зазначити, що диджиталізація має не тільки позитивні характеристики, такі як: підвищення рівня конкурентоспроможності, зниження рівня витрат часу на обробку інформації та обчислення, економія коштів, зростання прихильності споживачів, підвищення іміджу компанії тощо, а й негативні. До недоліків можна віднести потребу залучення висококваліфікованих спеціалістів, додаткові витрати, некваліфіковані працівники можуть нашкодити іміджу компанії, відсутність стабільності згаданих вище переваг [10]. Варто окремо зазначити, що цифровізація економіки може відігравати ключову роль у детінізації вітчизняної економіки, адже підприємства у такому випадку тісно взаємодіють з державою, адже під час такої взаємодії використовуються цифрові платіжні операції задля підвищення ефективності та прозорості державних і приватних операцій [10].

Слід зазначити, що інноваційний потенціал підприємства – це склад його інноваційних ресурсів, які комплексно впливають та взаємодіють із різними факторами, які забезпечують сприятливі умови для корисного застосування цих ресурсів. Метою є досягнення ключових цілей у сфері інноваційних досліджень, виокремлення на ринку та зростання конкурентоспроможності підприємства загалом [5].

З огляду на етапи здійснення інноваційної діяльності можна виділити такі категорії ресурсів, що забезпечують її реалізацію на підприємстві:

- 1) матеріальні ресурси (основні засоби й оборотні активи, зокрема малоцінні та швидкозношувані предмети, паливо, електроенергія);
- 2) нематеріальні ресурси (об'єкти інтелектуальної власності та інші нематеріальні активи);
- 3) трудові ресурси (адміністративно-управлінський і виробничий персонал, його структура та компетентності);
- 4) інтелектуальні ресурси (знання, навички та вміння працівників);
- 5) фінансові ресурси (грошові кошти й надходження, пов'язані з забезпеченням інноваційної діяльності);
- 6) техніко-технологічні ресурси (набір спеціалізованого обладнання, інструментів і засобів праці, за допомогою яких виробляються продукти/надаються послуги для задоволення однорідних потреб);
- 7) інформаційні ресурси (група технологічних засобів, що забезпечують збір, збереження, обробку, передачу та розповсюдження інформації в рамках управлінської діяльності) [11].

Фінансові ресурси своєю чергою забезпечують використання коштів для реалізації інноваційних процесів, створюючи стимули та умови для розробки нових рішень, а також впливають на вибір напрямів інноваційних проєктів відповідно до потреб розвитку та функціонування інноваційної сфери. Матеріально-технічні ресурси є фізичною основою інноваційного потенціалу, визначаючи його технологічну платформу, а також впливають на обсяги й швидкість впровадження інновацій [3].

Інноваційна діяльність підприємств має, безумовно, свою специфіку у процесі її фінансування, які насамперед виявляються в джерелах фінансування такого розвитку. До джерел фінансування цієї діяльності можна віднести як вже наявні, так і потенційні джерела, що формують фінансову базу.

Згідно з чинним законодавством, джерелами фінансування інноваційної діяльності є: кошти державних або місцевих бюджетів, власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; кошти фізичних і юридичних осіб, кошти (власні, запозичені) підприємств, а також інші джерела, що не суперечать чинному законодавству України.

Наведений вище розподіл джерел забезпечення інновацій підприємств формує уявлення про різноманітність суб'єктів інноваційної діяльності, спираючись на ієрархії бюджетної системи України. Однак він надає лише загальне розуміння щодо можливих джерел фінансування.

Найбільш зрозумілим і водночас поширеним підходом є розподіл джерел фінансування за ознакою власності. Це поділ на власні, позикові та залучені фінансові ресурси.

Власні кошти складають загальну суму коштів, які підприємство залучає і якими володіє на правах власності. Їх використання у процесі інноваційної діяльності сприяє збільшенню чистих активів підприємства.

Позикові фінансові ресурси, зі свого боку, представляють собою суму коштів, що залучаються на поворотній основі. Використання таких ресурсів передбачає зобов'язання підприємства повернути їх у визначений термін, а також, у більшості випадків, сплату за їх використання [12].

На практиці аналіз державної статистики про джерела фінансування модернізації підприємств промисловості дозволяє зробити висновок, що більшість витрат на дослідження та розробку інноваційних рішень підприємства фінансувались і зараз фінансуються переважно за рахунок власних коштів. Суспільство, підприємства та держава зараз очікують значних змін у модернізації економіки країни, проте поки що відсутні чіткі практичні кроки для запуску цього процесу.

Навесні 2023 року було проведено дослідження Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій, з якого можна чітко побачити, що за теперішніх реалій, а саме війни українські підприємства не можуть дозволити собі займатися інноваційною діяльністю. Кризові явища та процеси завжди йдуть не на користь розвитку та інновацій: у 2008–2009 рр. – світова економічна криза, 2014–2015 рр. – початок російської агресії на півдні та криза економіки в Україні, винятком можна вважати період COVID-19, так як був період жорсткої адаптації до нових умов, за яких був пік онлайн-покупок та інтернет-магазинів, а також здійснення діяльності без втручання людини та її навичок. Саме тому близько 77% респондентів стверджують, що інноваційна діяльність зовсім не актуальна (або тільки в окремих випадках). Інші 23% – підприємства, для яких інновації є важливим питанням «на часі», – це, як правило, великі корпорації. Найбільшу активність щодо інновацій виявили хімічна промисловість, металургія та машинобудування [6].

Але бізнес розуміє важливість свого відновлення в нинішніх умовах, тож цікавою з наукової точки зору стало визначення стимулів для відновлення інноваційної діяльності (рис. 1).

Отже, промислові підприємства вказують на те, що для стимулювання інноваційної діяльності буде потрібна підтримка з боку держави. 73% суб'єктів зазначають, що потрібні спеціальні довгострокові програми підтримки на галузевому рівні. Бізнес очікує від держави підтримки, спираючись на досвід відбудови інших повоєнних країн та західного досвіду виходу з кризових станів. Багатьом підприємствам також необхідні фіскальні стимули (41%). Найбільше про це заявляє мікробізнес, що підкреслює важливість підтримки малого та середнього бізнесу у процесі відновлення. Крім того, бізнесу потрібне покращення

комунікації з відповідними інноваторами (32%) і підтримка у підготовці кадрів (32%). Ці запити відображають давні проблеми недостатньої взаємодії між бізнесом та інноваторами, а також дефіциту висококваліфікованих спеціалістів, що ще більше загострилися через війну.

Додатково варто зазначити, що 26% підприємств потребує допомоги у розробці інноваційної стратегії. На своєму рівні бізнес часто не розуміє, навіщо, як і де впроваджувати інновації, тому очікує на вказівки. Це супроводжується труднощами у стратегічному плануванні на державному рівні. Інноваційна політика була мало помітною навіть на початку повномасштабного вторгнення, проте відновлення та модернізація країни зараз вимагають активної участі уряду [1].

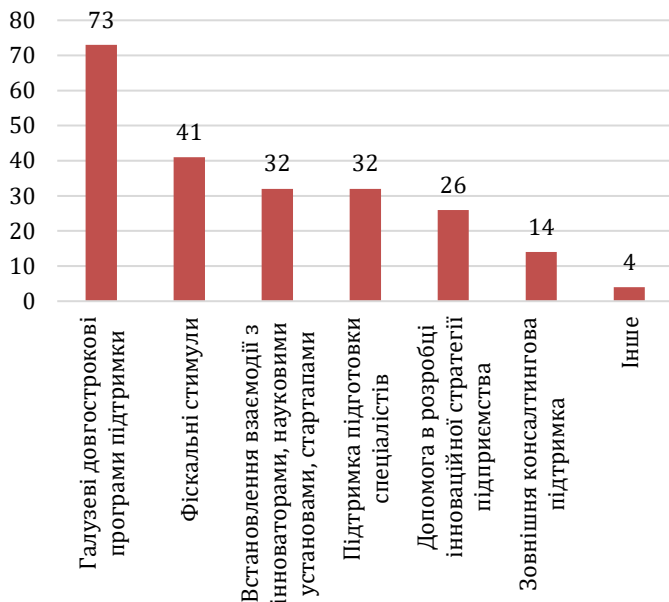

Рис. 1. Результати опитування підприємств щодо джерел стимулювання їх інноваційної діяльності в теперішніх умовах (у % до опитаних)

Джерело: розраховано автором

проектів на умовах індексації через інфляцію;

– часткове безвідсоткове кредитування (до 50%) з обов'язковим залученням додаткового фінансування від інших джерел;

– компенсація відсотків за кредитами, отриманими в комерційних банках;

– державні гарантії комерційним банкам, які фінансують інноваційні проекти;

– майнове страхування реалізації проектів.

Задля отримання фінансування суб'єкти подають проекти, які зареєстровані у Державному реєстрі інноваційних проектів, до Державної фінансово-кредитної установи, яка проводить їхній відбір на конкурсній основі. Фінансова підтримка може надаватися у вигляді кредитів, передавання майна у лізинг тощо за гарантування потім повернення фінансових ресурсів у вигляді застави майна, договору страхування, банківської гарантії, договору поруки тощо. Установа також супроводжує реалізацію інноваційного проекту та контролює цільове використання коштів [4].

У розвинених країнах майже половина національних витрат на науку фінансується через різні фонди. В промислово розвинених державах значну частину таких фондів складають ті, що створені компаніями, як-от фонд Ротмана у США або фонд Хітачі в Японії. Важливо також зазначити, що молоді науковці мають відносно простий доступ до фінансування, що відкриває широкі можливості для субсидювання новаторських досліджень. Система наукових грантів є гнучкою, дозволяючи швидко припиняти малоприоритетні або невдалі проекти. Дотримання фінансових інструкцій сприяє розвитку фінансової відповідальності керівників проектів.

У таких країнах кредитні ресурси відіграють ключове значення у фінансуванні інноваційної діяльності. Інвестиційні кредити та позики охоплюють банківські кредити й лізинг. Довгострокове кредитування здійснюється не лише банками, але й допоміжними установами, такими як страхові компанії через страхові резерви, недержавні пенсійні та інвестиційні фонди [2].

Висновки та перспективи подальших розвідок

За результатами проведеного аналізу визначено, що рівень інноваційної активності в Україні достатньо низький, у порівнянні з західними країнами. Головними проблемами інноваційного розвитку є: нестача державного фінансування, відсутність чіткої структури та механізму надання довгострокових кредитів, фактична обмеженість фінансових та матеріальних ресурсів, низька ефективність інноваційної інфраструктури, низький рівень зацікавленості суб'єктів ринку у дослідженні та впровадженні інноваційних проектів, адже вони потребують додаткових фінансових ресурсів та часу тощо.

Отже, основною причиною розвитку та затримки інноваційного розвитку бізнесу України є проблеми з доступом до фінансових ресурсів. Аналіз можливих шляхів забезпечення цієї діяльності підприємств показав, що за фактом роль держави у цьому процесі є незначною. Майже весь фінансовий тягар покладено на самі підприємства. Це природно уповільнює зростання їх інноваційної активності і багато з них просто відмовляються від даного виду активності на ринку. Державні установи також сприяють фінансуванню інноваційного розвитку економіки. Наприклад, для забезпечення підтримки інноваційної діяльності підприємств Кабінет Міністрів України на основі пропозицій спеціалізованого центрального органу створює спеціалізовані державні небанківські фінансово-кредитні установи. Їх кошти формуються з бюджету країни, а також за рахунок інвестицій від вітчизняних і зарубіжних суб'єктів, добровільних внесків та інших джерел, дозволених законодавством.

Державні фінансово-кредитні установи можуть надавати фінансову допомогу підприємствам у таких формах:

– повне безвідсоткове кредитування

Концентрація бюджетного інвестування в окремому вузькому колі корпорацій розглядається як фактор гальмування інноваційного розквіту. Зважаючи на це, визнано, що найефективнішим у модернізації та запровадженні новітніх рішень та проектів є малий бізнес, який орієнтований на наукомісткі розробки. Доведено, що розвиток партнерських зв'язків, методично-консалтингове забезпечення з іноземними підприємствами та стартапами споможне прискорити процес інноваційного розвитку.

Інноваційна політика України має зосередитися на створення та закріплення підприємницької економіки, підтримку розвитку інновацій і створення сприятливих умов, зокрема фінансових, для їх впровадження як у високотехнологічних, так і низькотехнологічних галузях. Фінансування з бюджетних та інших джерел має бути розподілене згідно з потребами напрямів, що потребують розвитку або є пріоритетними в контексті посилення економічної стабільності в країні.

Література

1. Ангел Є. Інновації під час війни не на часі, але як без них відновити країну? *Дзеркало тижня*. 2023. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/innovatsiji-pid-chas-viyni-ne-na-chasi-ale-jak-bez-nikh-vidnoviti-krajynu.html>
2. Найчук-Хрущ М., Щур Т. Роль та значення успішного фінансування проектів для інноваційного розвитку підприємства (на прикладі підприємства будівельної галузі). *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-88>
3. Непомнящий О. М., Марушева О. А. Інноваційні ресурсозберігаючі технології в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.8.1>
4. Колодяжна І. В., Борблік К. Е. Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств України. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 448-453. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/77.pdf
5. Скиба О. О. Оцінка інноваційного потенціалу України в контексті світових рейтингів // *Економічний простір*. Вип. 190. С. 348-354. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-62>
6. Інновації під час війни – чи на часі? Ukrainian cluster alliance. 2023. URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viyny/>
7. Іщенко Н. А. Сучасний стан та фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. №4. С. 320-325.
8. Карпенко А. В. Підприємництво в інноваційному розвитку України. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/37.pdf>
9. Корнієнко М. Роль інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. 2020. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19141/1/97-99.pdf>
10. Лапін А., Грінчук О., Оленюк Д. Діджиталізація економіки в Україні: сучасний стан та перспективи. *Ефективна економіка*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.22>
11. Левченко Ю. Ресурсне забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Продовольчі ресурси*. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 2 (3). С. 56-61. URL: <https://ipjournal.kyiv.ua/index.php/pr/article/view/535>
12. Близнюк А. О., Кудрявцева О. В. Особливості управління інноваційною діяльністю на АТП. *Економіка транспортного комплексу*. Вип. 43. 2024. С. 199-210. DOI: <https://doi.org/10.30977/ETK.2225-2304.2024.43.199>

References

1. Angel, Ye. (2023). «Innovatsii pid chas viiny ne na chasi, ale yak bez nykh vidnovyty kraynu?» [Innovations during war are not timely, but how to restore the country without them?]. *Dzerkalo tyzhnia*. Available at: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/innovatsiji-pid-chas-viyni-ne-na-chasi-ale-jak-bez-nikh-vidnoviti-krajynu.html>
2. Naichuk-Khrushch, M. and Shchur, T. (2023). «Rol ta znachennia uspisnogo finansuvannia proektiv dlia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva (na prykladi pidpriemstva budivelnoi haluzi)» [The role and significance of successful project financing for innovative enterprise development (on the example of a construction industry enterprise)]. *Ekonomika ta suspilstvo*. Issue 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-88>
3. Nepomniashchyi, O. M. and Marusheva, O. A. (2021). «Innovative resource-saving technologies in Ukraine». *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. No. 8. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156-2021.8.1>
4. Kolodiazhna, I. V. and Borblik, K. E. (2017). «Dzherela finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy» [Sources of financing innovation activities of enterprises in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*. Issue 9, pp. 448-453. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/77.pdf
5. Skyba, O. O. (2022). «Assessment of Ukraine's innovation potential in the context of global rankings». *Ekonomichnyi prostir*. Issue 190, pp. 348-354. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-62>
6. «Innovatsii pid chas viiny – chy na chasi?» [Innovations during the war - are they timely?]. (2023). Ukrainian Cluster Alliance. Available at: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viyny/>
7. Ishchenko, N. A. (2020). «Current state and financing of innovation activities of enterprises in Ukraine». *Problemy ekonomiky*. No. 4, pp. 320-325.
8. Karpenko, A. V. (2017). «Pidpriemnytstvo v innovatsiinomu rozvytku Ukrainy» [Entrepreneurship in the innovative development of Ukraine]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/09/37.pdf>
9. Kornienko, M. (2020). «Rol innovatsii u zabezpechenni konkurentospromozhnosti pidpriemstv» [The role of innovations in ensuring enterprise competitiveness]. Available at: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19141/1/97-99.pdf>
10. Lapin, A., Hrynchuk, O., and Oleniuk, D. (2022). «Didzhytalizatsiia ekonomiky v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy» [Digitalization of the economy in Ukraine: current state and prospects]. *Efektivna ekonomika*. No. 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.22>
11. Levchenko, Yu. (2014). «Resource support for innovative activities of enterprises». *Prodivolchi resursy*. Seria: Ekonomichni nauky. Issue 2 (3), pp. 56-61. Available at: <https://ipjournal.kyiv.ua/index.php/pr/article/view/535>
12. Blyzniuk, A. O. and Kudriavtseva, O. V. (2024). «Features of innovation management at the ATO». *Ekonomika transportnoho kompleksu*. Issue 43, pp. 199-210. DOI: <https://doi.org/10.30977/ETK.2225-2304.2024.43.199>

Стаття надійшла до редакції 12.10.2024 р.

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024 рік. Том 9. № 4.